

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งของ อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เอนก นาวิกมูล เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเนื้อหา และงานวิจัยของ นิโบล โควาพิทักษ์เทศ ดร.จินตนา ดำรงค์เลิศ และลักขณา สุขสุวรรณ

1. แนวคิดของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์

- นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง "เพลงลูกทุ่ง ในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไทย" (กรุงเทพมหานคร : ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 เมษายน 2528 หน้า 94-109) ว่า เพลงลูกทุ่งนั้นเป็นสื่อที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่าง เมือง และชนบท เพราะเพลงลูกทุ่งได้ประยุกต์เอา ศิลปะและวัฒนธรรมจากชนบทมาปรุงแต่งด้วย รูปแบบศิลปะและวัฒนธรรมในเมือง เช่น นำเอาจังหวะราวงเพลงพื้นบ้านมานำเสนอใหม่โดยใช้ดนตรีสากล ในด้านเนื้อหานั้น เป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงข่าวสารจากในเมืองไปสู่ชนบท โดยที่เพลงลูกทุ่งได้ทำการถ่ายทอดข่าวสารจากในเมืองไปสู่ชนบทมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งข่าวสารต่าง ๆ ที่เพลงลูกทุ่งส่งออกไปสู่ชนบทนั้น ประกอบไปด้วย ค่านิยมความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมกันระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท รวมไปถึง ความทันสมัยเหตุการณ์ต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันที่เพลงลูกทุ่งส่งไปให้ชาวชนบทได้รับรู้ ซึ่งชาวเมืองก็รับรู้เหมือนกัน เพราะเพลงลูกทุ่งนั้นผลิตขึ้นในเมืองโดยในคนเมือง แต่ต้องการให้คนในเมืองและคนในชนบทใช้ร่วมกัน

2. แนวคิดของ เอนก นาวิกมูล

- เอนก นาวิกมูล เขียนถึงเพลงลูกทุ่งในบทที่ 2 "จากเพลง
พนเมืองถึงเพลงลูกทุ่ง" ในหนังสือ เพลงนอกศตวรรษ ฉบับปรับปรุง หน้า
59-77

เพลงไทยของเราแบ่งได้เป็น 4 ชนิด โดยสมบูรณ์ คือเพลง
พนเมือง เพลงไทยเดิม เพลงลูกทุ่ง และเพลงลูกกรุง โดยได้ชี้ชัดให้เห็นถึง
ความแตกต่างระหว่างเพลงลูกกรุงกับเพลงลูกทุ่งไว้ว่า

เพลงลูกกรุง : ลักษณะ เนื้อหา ผู้กัณอยู่กับตัวเอง พุดถึง
ความระทมขมขื่นใจ ความรัก ความสุข ความเศร้า ความเพ้อฝันแบบลม ๆ
แล้ง ๆ

เพลงลูกทุ่ง : ลักษณะ เนื้อหา เปิดเผยได้ทุกเรื่อง ตรงไป
ตรงมา มีทั้ง ความรัก ความเศร้า สะท้อนชีวิต เสียสละสังคัม ตลกขบขัน
สองแง่สองง่าม

นอกจากนั้น เอนก นาวิกมูล ยังได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงภูมิหลัง
ของนักร้องลูกกรุงและลูกทุ่ง ที่มีผลกระทบต่อลักษณะแนวเพลง

นักร้องลูกกรุง : ส่วนใหญ่จะมีพื้นเพมาจากในกรุงส่วนใหญ่และ
ไม่เคยร้องเพลงพนเมือง หรือเล่นลิเกมาก่อน แต่จะมาจากการเล่นละคร
ร้อง เพลงประกอบละคร ร้องเพลงประกอบภาพยนตร์

นักร้องลูกทุ่ง : ส่วนใหญ่จะมีพื้นเพมาจากท้องทุ่ง และมีความ
ผูกพันกับเพลงพื้นบ้าน เช่น เคยร้องเพลงเรือ เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เคยเล่น
ร้อง รำลิเกมาก่อน เคยร้องเพลงเชียร์รำวงมาก่อน เมื่อมาร้องเพลงลูกทุ่ง
จึงได้นำเอาเค้าเดิมมาปรับปรุงใหม่จนกลายเป็นเพลงลูกทุ่งที่มีต้นกำเนิดมาจาก
เพลงพนเมืองนั่นเอง

3. แนวคิดของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวอภิปรายเรื่อง "ทำไมเพลงลูกทุ่งจึงเข้าถึงจิตในคนไทยได้" รวบรวมไว้ในหนังสือ "เส้นทางเพลงลูกทุ่งไทย" จากการสัมมนาเชิงวิชาการ ระหว่าง 25-29 มิถุนายน 2533 ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

เพลงลูกทุ่งมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เรียบง่าย คำร้องของเพลงลูกทุ่งมีความเรียบง่าย แต่มีความเป็นระเบียบแบบแผน มีลักษณะสัมผัส แบบกลอนมีท่อนวรรคสลับรับรองส่ง แต่ละวรรคจะมีคำร้องมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับทำนองและจังหวะของเพลง
2. ใสความรู้สึก เพลงลูกทุ่งรับเอาวัฒนธรรมมาจากเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน สามารถเปิดทางให้ผู้ร้องใสความรู้สึกลงไปได้อย่างได้ เพราะมีลีลาการร้องที่ไม่เหมือนเพลงลูกกรุงที่ร้องเรียบ ๆ แต่เพลงลูกทุ่งสามารถเล่นเสียง ใสความรู้สึกได้ เช่น ตลกเสียดสี เสรี สุก
3. บันทึกเรื่อง เพลงลูกทุ่งส่วนมากจะบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้ในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน เช่น ภาวะขาดแคลน ภาวะสงคราม สภาพสังคมปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งจึงถือได้ว่าได้บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นประวัติศาสตร์สังคมไทย
4. เฟื่องภาษา เพลงลูกทุ่งสามารถใช้ถ้อยคำบรรยายให้เกิดภาพพจน์ขึ้นมาได้ บางเพลงมีลักษณะสำนวนโวหารอย่างกับกวีเอก เช่นในเพลงมนต์รักลูกทุ่ง ของครูไพบูลย์ บุตรขัน "หอมเอชหอมดอกกระถิน รวยระรินเคล้ากลิ่นกองฟาง"

4. ทฤษฎีการเชื่อมโยงเนื้อหา (INTERTEXTUALITY)

4.1 การเชื่อมโยงเนื้อหา (Intertextuality) แบบจิตสำนึก (consciously) เป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาโดยเฉพาะการโต้แย้ง การ

โต้ตอบ โดยเมื่อเราได้เห็นเนื้อหาอย่างหนึ่ง เราสามารถโยงไปหาเนื้อหา
อีกเนื้อหาหนึ่งได้ ในลักษณะที่เนื้อหาทั้งสองเนื้อหาเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เป็น
การโต้ตอบโต้แย้งกัน นอกจากนี้ การล้อเลียนการเสียดสี ยังเป็นตัวอย่าง
ที่ดีของการสร้างความซับซ้อนที่แตกต่างแขนงมาจากเนื้อหาต้นแบบ

4.2 การเชื่อมโยงเนื้อหา (Intertextuality) แบบจิต
ไร้สำนึก (unconsciously) เป็นการที่ เนื้อหาได้ใช้วัตถุดิบในสิ่งเดียวกัน
หรือสิ่งอื่น ๆ เช่น พล็อตเรื่อง, โครงเรื่อง, ลักษณะตัวละคร ที่มีลักษณะ
ร่วมกัน หรือเหมือนกัน โดยที่ผู้แต่ง ไม่ได้มีความตั้งใจจะให้เหมือนกัน

มิกาลี บาคทิน : นักสัญวิทยาชาวรัสเซีย ได้เสนอไว้
เกี่ยวกับเรื่องการเชื่อมโยงเนื้อหาว่า เมื่อใดก็ตามที่คนเราพูด สิ่งที่เราพูด
จะมีความผูกพันกับสิ่งที่ถูกพูดในอดีตมาก่อน และ คำพูดนั้น เรายังหวังที่จะ
ได้มีการพูดถึงอีกในอนาคต และถ้าเรานำเอาความคิด ความเข้าใจ
ความรู้สึก และเคลื่อนย้ายจากคำพูดมาสู่เนื้อหา เราก็จะบรรลุถึงความเข้าใจ
ลึกซึ้ง ในเรื่องการเชื่อมโยงเนื้อหา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยของนิโบล โควาพิทักษ์เทศ เรื่อง "การ
วิเคราะห์เพลงไทยสมัยนิยมตามหลักสุนทรียศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่" โดยการ
ศึกษาเพลงไทยสากลสมัยนิยมระหว่างเดือนมกราคม 2533 ถึงเดือนกันยายน
2534 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์การเชื่อมโยง
เนื้อหาของเพลงไทยลูกทุ่ง" มีดังนี้

-การทำซ้ำในลักษณะเป็นชุด

การทำซ้ำในลักษณะของการทำเป็นชุดนั้น เป็นการที่เนื้อหา
ของเพลงไทยสมัยนิยมบอกเล่าเรื่องราวของตัวละครตัวหนึ่ง ต่อเนื่องกันไป

เป็นตอน ๆ ในหลาย ๆ บทเพลง เช่น เพลงชุด ถึกควายทุย ของคาราบาว ซึ่งมีถึง 10 ภาค ในด้านเพลงลูกทุ่ง จะเป็นในลักษณะการนำเพลงที่นำเอาเนื้อหาวรรณคดี มาทำเป็นชุด เช่นจากเรื่อง เวสสันดรชาดก เพลงชู้ชกสองกุมาร เพลงเวสสันดรเดินดง เพลงมัทรีตอนที่ 1 เพลงมัทรีตอนที่ 2 เพลงชู้ชกท้องแตก

-การทำซ้ำในลักษณะของการแปลงเนื้อร้องให้มีลักษณะเสียดสี

โต้ตอบ ล้อเลียน เสียดสี เช่น เพลง เจอแล้ว ล.ลิ่ง ของบุญธรรมพระประโทน นำมาจากเพลง กุ่มใจ (ไม่มี ล.ลิ่ง) ของอัสนี-วัลลด์ เพลงกอไผ่ ของณัฐพงศ์ อุลิศ นำมาจากเพลงหน่อไม้ ของสุนิสา สุขบุญสังข์ ในส่วนของเพลงลูกทุ่ง มีรูปแบบของเพลงแก้ โดยแก้กับเพลงของตัวเอง เช่นเพลงพี่ยังไม้แก่หอรกน้อง ร้องแก้กับเพลง พี่แก่แล้วน้อง ของสุรพล สมบัติเจริญ และเพลง พี่แก่จะตายอยู่แล้ว ของผ่องศรี วรนุช

5.2 งานวิจัยของ ดร.จินตนา คำรงค์เลิศ เรื่อง "วรรณกรรมลูกทุ่ง" โดยศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยม และการดำเนินชีวิตมองชาวชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ถึง พ.ศ. 2525

จากการอ่านงานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงดนตรี และเพลงไทยสากล ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงกำเนิดลูกทุ่ง วิวัฒนาการ องค์ประกอบของเพลงลูกทุ่ง ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม การดำเนินชีวิต ของสังคมชนบทไทย โดยเพลงลูกทุ่ง มีเนื้อหาและคุณค่า ทางด้านสังคม และการดำเนินชีวิต ในด้านของ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การยึดมั่นในพระพุทธศาสนา การมีค่านิยมในวัตถุ อบายมุข การบริโภค การเชื่อถือไสยศาสตร์ โชคกลาง โหราศาสตร์ สภาพอาชีพของชาวชนบท ความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ โดยอาจสรุปได้ดังนี้

- เพลงลูกทุ่ง เป็นเพลงที่แยกออกมา จากเพลงไทยสากล เพราะมีการเขียนโน้ตเพลง การเรียบเรียงดนตรี การใช้เครื่องดนตรีสากล โดยใช้ภาษาและทำนองง่าย ๆ และเพลงลูกทุ่ง ยังนิยมนำเอาเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีพื้นเมืองมาประกอบ

- เพลงลูกทุ่ง ชี้ให้เราเห็นถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ของสังคมชนบทอย่างเด่นชัด เช่น ประเพณีสงกรานต์ อุปสมบท การลอยกระทง การทอดกฐิน ฯลฯ ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ ล้วนมาจากความเชื่อ ในพุทธศาสนา และความเชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

- ค่านิยมในเพลงลูกทุ่ง ที่ปรากฏออกมา ทำให้เราทราบถึงค่านิยม ของสังคมชนบท เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ค่านิยมเกี่ยวกับโซคลาง ของขลังไสยศาสตร์ ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี เป็นต้น

5.3 งานวิจัยของลักษณะ สุขสุวรรณ เรื่อง "วรรณกรรม เพลงลูกทุ่ง" ระหว่างปี 2498-2518. โดยทำการศึกษาลักษณะทั่วไปของ เพลงลูกทุ่ง ว่าเพลงลูกทุ่ง เป็นเพลงชนิดใหม่ เป็นสื่อที่ให้ความบันเทิง แบบเพลงพื้นบ้าน แต่เพลงลูกทุ่งได้มีการผสมผสานเอา ลักษณะ วัฒนธรรม แบบพื้นบ้าน มาประยุกต์ เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทั้งในด้านเครื่องดนตรี ทำนอง การเรียบเรียงเสียงประสาน การบรรเลง ได้มีการนำเอา ของต่างประเทศ และเพลงลูกทุ่งยังเปิดรับวัฒนธรรมเพลงต่างประเทศ มากมายหลากหลายลึลา เช่น เพลงตะวันตกเพลงจีน เพลงอินเดีย เพลงญี่ปุ่น เมื่อมาประกอบเข้ากับคำร้องของเพลงลูกทุ่งที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ในการสื่อความหมาย และมีสาระของเนื้อหาทุกประเภท มากกว่า เพลง ลูกกรุง เนื้อหาในเพลงลูกทุ่ง จะพูดถึงความรัก ความแค้นแค้น ชีวิตชนบท มีอารมณ์ขัน นอกจากนั้นยังให้แง่คิดต่าง ๆ ทั้งในทางโลก และทางธรรม จึงทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมมาก สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ไม่ว่าจะเป็น ชนบทหรือในเมือง ชาวบ้านจนถึงระดับผู้บริหาร ผู้นำประเทศ

ดังนั้นจากทฤษฎีเหล่านี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้พิสูจน์ข้อสันนิษฐานที่ว่า การเชื่อมโยงเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งจะชี้ให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการเชื่อมโยงทางด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์ ชาวสาร เรื่องราวต่าง ๆ และความทันสมัยที่เมืองส่งออกไปสู่ชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย